SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 410/2021-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [redacted], [redacted], [redacted], zastúpeného advokátom [redacted], [redacted] proti postupu Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 7C/36/2009 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 12C/45/2002) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Piešťany v konaní sp. zn. 7C/36/2009 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **5 000 eur**, ktoré mu **j e** Okresný súd Piešťany **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Piešťany **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **691,34 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.
Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 410/2021 z 22. júla 2021 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručenú ústavnému súdu 23. júna 2021, v ktorej sa domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 a vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy. Tiež navrhuje priznať primerané finančné zadosťučinenie 8 000 eur a náhradu trov konania.

2. Sťažovateľ 22. februára 2002 podal na okresnom súde žalobu o vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnosti. Konanie bolo pôvodne vedené pod sp. zn. 12C/45/2002, neskôr podľa vyjadrenia okresného súdu v dôsledku *„prechodu výkonu súdnictva a postúpenia spisu na OS Piešťany“* došlo k zmene spisovej značky na 7C/36/2009.

3. Priebeh konania bol poznačený opakovanými dlhšími časovými úsekmi medzi jednotlivými úkonmi súdu, ktorý sa vyrovnával s viacerými prejudiciálnymi otázkami. Žalovaná v konaní okrem iného tvrdila, že byt ako podieloví spoluvlastníci darovali darovacou zmluvou svojim dvom deťom. K zápisu vlastníckeho práva k bytu nedošlo, pretože sťažovateľ od darovacej zmluvy odstúpil. Následne sa deti sťažovateľa a žalovanej domáhali určenia neplatnosti odstúpenia od darovacej zmluvy a určenia platnosti darovacej zmluvy v konaní na okresnom súde sp. zn. 11C/231/03. Okresný súd uznesením č. k. 12C/45/2002 z 31. mája 2004 konanie prerušil do právoplatnosti skončenia konania vedeného pod sp. zn. 11C/231/03. Krajský súd v Trnave uznesením z 30. júna 2004 uznesenie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd uznesením č. k. 6Ps/8/2008 z 20. januára 2011 zastavil konanie vo veci spôsobilosti na právne úkony sťažovateľa pre nedostatok dôvodov na obmedzenie jeho spôsobilosti na právne úkony.

4. Okresný súd uznesením z 21. novembra 2016 spojil predmetné konanie s ďalším konaním sp. zn. 7C/11/2016. Okresný súd uznesením z 28. decembra 2018 prerušil konanie do právoplatného skončenia konania sp. zn. 14C/48/2017. Krajský súd uznesením z 22. októbra 2019 uznesenie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd rozsudkom z 12. novembra 2020 žalobu sťažovateľa zamietol. Na odvolanie sťažovateľa krajský súd uznesením č. k. 11Co/16/2021 zo 14. júna 2021 návrhu sťažovateľa na pripustenie zmeny na strane žalovanej [redacted] a [redacted] vyhovel a na to rozsudkom z 22. júna 2021 rozsudok okresného súdu potvrdil. Vec bola právoplatne skončená 12. júla 2021 a 20. júla predložená vyššiemu súdnemu úradníkovi na rozhodnutie o výške trov konania. Proti rozsudku krajského súdu s návrhom na odklad právoplatnosti rozsudku podal sťažovateľ 2. augusta 2021 dovolanie.

II.
Argumentácia sťažovateľa

5. Podľa názoru sťažovateľa okresný súd ustanovil do konania znalca z odboru zdravotníctva a farmácie až po deviatich rokoch konania. Celková dĺžka konania na súde prvej inštancie trvá viac ako devätnásť rokov. Tiež uviedol, že opakovane podal sťažnosť na prieťahy predsedovi súdu. Sťažovateľ okrem iného argumentuje, že sa medzitým stihol opätovne oženiť, mať deti a stáť sa dôchodcom.

III.
Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

6. Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol, že výšku finančného zadosťučinenie považuje za neprimeranú. Tiež uviedol, že dlhšie obdobia nečinnosti možno zaznamenať v období rokov 2010 až 2012, ktoré bolo spôsobené už „notoricky“ známymi personálnymi dôvodmi. Ďalej uviedol, že okresný súd vo veci právoplatne rozhodol, a to pred podaním ústavnej sťažnosti.

7. Sťažovateľ vo svojom ďalšom podaní uviedol, že okresný súd bol v konaní nečinný, nesústredený a neefektívny. Sťažovateľ tvrdí, že dĺžka súdneho konania trvá takmer 20 rokov. V závere uviedol, že v plnom rozsahu sa pridržiava argumentácie uvedenej v ústavnej sťažnosti.

IV.
Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02, III. ÚS 111/2021).

9. Konanie o zrušenie a vyporiadanie spoluvlastníctva patrí medzi bežnú agendu všeobecných súdov. Ústavný súd bežne zohľadňuje zložitosť právnej veci, no konanie prevyšujúce obdobie deväťnástich rokov je na riešenie akejkoľvek zložitej právnej otázky ústavne neakceptovateľné (porov. III. ÚS 62/06). Je evidentné, že okresný súd čelil viacerým prejudiciálnym otázkam, z ktorých niektoré boli riešené v iných konaniach, s čím, prirodzene, boli spojené procesné komplikácie. Nie vždy však okresný súd k ich riešeniu pristúpil efektívne. Krajský súd opakovane zrušil uznesenia okresného súdu o prerušení konania. Prerušenie konania má vo všeobecnosti predstavovať skôr výnimku ako pravidlo (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/150/2010). Zložitosť veci ovplyvnilo znalecké dokazovanie k zisteniu hodnoty nehnuteľnosti. Skutkovo a právne zložité je také konanie, ktoré si na posúdenie skutočností, na ktoré treba odborné znalosti, vyžaduje ustanovenie znalca s osobitnými odbornými znalosťami, resp. spoluprácu znalca s inými odborníkmi (IV. ÚS 28/05). V konaní súd tiež zisťoval, či sťažovateľ v čase podpisu zmluvy o prevode vlastníctva bytu 10. novembra 1997, uzatvorenej medzi mestom Piešťany ako predávajúcim a sťažovateľkou a žalovanou ako kupujúcimi, na vykonanie takéhoto úkonu bol spôsobilý a či trpel duševnou poruchou, ktorá by ho robila na tento úkon nespôsobilým (samostatné konanie vedené pod sp. zn. 6Ps/8/2008).

10. V správaní sťažovateľa neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne vplývali na dĺžku konania. Sťažovateľ aj žalovaná sa sťažnosťami adresovanými predsedovi okresného súdu snažili odstrániť zbytočné prieťahy v konaní.

11. Ústavný súd následne hodnotil postup okresného súdu, ktorý sa vyznačuje výraznými obdobiami nečinnosti, ako aj nesústredenej činnosti. Zo všetkých problematických časových úsekov, na ktoré dopadá problém nečinnosti či nesústredenosti súdu, ústavný súd už okrem spomínaných problematických postupov poukazuje na obdobie od 20. februára 2007 (zaslania spisu znalcovi pre účely vypracovania znaleckého posudku) do 24. februára 2009 (predloženie znaleckého posudku), kedy prešli dva roky. Ústavný súd k uvedenému dodáva, že všeobecný súd v rozsahu svojej právomoci nesie zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu znalca pri vypracovaní znaleckého posudku (III. ÚS 111/01, III. ÚS 56/02).

12. V súlade s rozhodovacou činnosťou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017, III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prieťahov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07).

13. Vzhľadom na extrémnu dĺžku konania (viac ako deväťnásť rokov) ústavný súd vôbec nepovažoval za významné podrobne skúmať uvedené kritériá, pretože ani právne či skutkovo náročnejší spor nesmie trvať v právnom štáte takú dobu (I. ÚS 54/2016); a platí, že oneskorená spravodlivosť je odmietnutou spravodlivosťou (rozsudok ESĽP z 20. mája 2010 vo veci Medvedskyi proti Ukrajine, bod 75).

14. Ústavný súd konštatuje, že k vytvoreniu želateľného stavu dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu, preto nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet (I. ÚS 10/98).

15. Ústavný súd tak konštatuje, že zbytočné prieťahy v konaní boli zapríčinené nečinnosťou a nesústredenou činnosťou okresného súdu, teda konaním, ktoré neviedlo k efektívnemu odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

16. K námietke okresného súdu týkajúcej sa personálneho zaťaženia súdu v roku 2010 až 2012 ústavný súd uvádza, že už viackrát vyslovil, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prieťahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov nie je pomenovanie príčin prieťahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu.

17. Ústavný súd z uvedených dôvodov deklaroval porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

18. Sťažovateľ v odôvodnení ústavnej sťažnosti tvrdí, že nečinnosťou okresného súdu došlo aj k porušeniu jeho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy. Sťažovateľove tvrdenia o porušení jeho základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy nečinnosťou okresného súdu môže ústavný súd považovať iba za súčasť argumentácie, a nie za relevantný návrh, o ktorom môže ústavný súd rozhodnúť. Rozhodnutie o tom, či sťažovateľovi patrí uplatnený nárok na vyporiadanie práv k bytu, patrí do výlučnej právomoci všeobecných súdov, nie do právomoci ústavného súdu. Pred právoplatným rozhodnutím vo veci samej preto ústavný súd nemôže vysloviť, že došlo k porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 ústavy len z dôvodu, že v konaní o žalobe o zrušenie a vyporiadanie spoluvlastníctva k spornému bytu je okresný súd nečinný. V tejto časti ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel.

V.
Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

19. Z vyjadrenia okresného súdu vyplýva, že vec je právoplatne skončená, preto ústavný súd už neuložil okresnému súdu príkaz konať bez zbytočných prieťahov.

20. Ako ústavný súd uvádza v bode 13 odôvodnenia, k odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

21. Konanie nie je právoplatné skončené, pokiaľ nebude rozhodnuté o všetkých zložkách návrhu (rozsudok ESĽP z 28. júna 2016 vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 65302/11).

22. Sťažovateľ sa domáhal aj primeraného finančného zadosťučinenia 8 000 eur. Cieľom tohto inštitútu je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 132/2012). Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia zohľadnil dĺžku konania, predmet sporu, význam sporu pre sťažovateľa (rozsudok ESĽP zo 16. decembra 2003 vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 58172/00), aktivitu sťažovateľa a postup súdu. Z rozhodovacej činnosti ESĽP vyplýva, že spravodlivé finančné zadosťučinenie priznáva podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu (III. ÚS 204/2010). K odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Prípad nie je uzavretý, kým nebude rozhodnuté o všetkých zložkách návrhu vrátane náhrady trov konania (rozsudok ESĽP z 28. júna 2016 vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 65302/11). Z dôvodu rozhodnutia krajského súdu z 22. júna 2021 miera právnej neistoty sťažovateľa v čase podania ústavnej sťažnosti výrazne poklesla. Sťažovateľ podal ústavnú sťažnosť 23. júna 2021, teda deň po rozhodnutí krajského súdu. Aj s ohľadom na túto skutočnosť ústavný súd sťažovateľovi podľa čl. 127 ods. 3 ústavy napriek extrémnej dĺžke konania nepriznal finančné zadosťučinenie v navrhovanej výške a za primerané považoval so zreteľom na všetky okolnosti prípadu relutárne zadosťučinenie 5 000 eur. Deklarácia porušenia základných práv, príkaz konať, ako aj náhrada trov konania implicitne zahŕňajú aj satisfakčný prvok (I. ÚS 70/2012, I. ÚS 257/08).

23. Sťažovateľ má nárok na náhradu trov právneho zastúpenia za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a repliky) v sume trikrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume trikrát po 10,87 eur spolu s 20 % DPH. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 691,34 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. septembra 2021

Robert Šorl
predseda senátu